

Nr 24

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner angående rätten för ordförande och vice ordförande i kommunal församling att delta i förhandlingarna.

I de likalydande motionerna nr 149 i första kammaren av herr *Ebbe Ohlsson*, och nr 200 i andra kammaren av herr *Magnusson* i Tumhult hemställs, »att riksdagen måtte besluta sådana ändringar i kommunallagarna att ordförande i landsting samt stads-, kommunal- och kyrkofullmäktige blir jämställda med riksdagens talmän med avseende på rätten att delta i församlingens förhandlingar, och att konstitutionsutskottet måtte utarbeta erforderliga författningstexter». — Motiveringen är tryckt i *andra* kammaren.

Gällande ordning

Enligt stadgande i *riksdagsordningen* § 51 äger den som utövar talmansbefattningen ej delta i kammarens överläggningar. Intill år 1961 innefattade bestämmelsen även förbud att delta i kammarens beslut. Vidare stadgas i nämnda grundlagsbud, att talmännen eller »i händelse av förfall för dem» vice talmännen skall utfärda kallelser, föredraga ärendena, göra propositioner för besluts fattande, vidmakthålla ordning vid sammanträdena m. m. Som en strikt tillämpning av sistnämnda stadgande kan uppfattas att i praxis talman aldrig uppehåller sig i kammarens plenisal, då vice talman leder förhandlingarna, och att förste vice talmännen iakttar det samma i förhållande till andre vice talmännen.

För ordförande i kommunala församlingar innehåller *kommunallagarna* inga bestämmelser som motsvarar riksdagsordningens ovan angivna om talmännen. Sålunda innehåller varken kommunallagen (KomL), kommunallagen för Stockholm (KomLStm), landstingslagen (LtL) eller lagen om församlingsstyrelse (LFS) något förbud för ordföranden att delta i överläggningarna. Dennes rätt att delta i besluten är otvivelaktig och framgår direkt av 22 § KomL, 32 § LtL och 25 § LFS, enligt vilka stadganden den mening som ordföranden biträder blir beslut vid paria vota. Någon bestämmelse motsvarande den ovan citerade i riksdagsordningen § 51, vilken kan tolkas som ett förbud för ordföranden att lämna sin plats åt vice ordföranden annat än vid förfall, finns heller inte. Närmaste motsvarigheterna

är 21 § KomL, 22 § KomLSthm och 24 § LFS, vilka emellertid endast säger, att »ordföranden åligger» att framställa ärendena till överläggning m. m., utan att nämna vice ordföranden. Av 11 § KomL, 11 § KomLSthm, 26 § LtL och 14 § LFS framgår dock, att särskild mötesordförande endast skall utses när både ordförande och vice ordförande är hindrade att inställa sig.

Rättsfall

Frågan om ordförandes och vice ordförandes rätt att delta i fullmäktiges förhandlingar har aktualiserats i några rättsfall. I ett fall (se Regeringsrättens Årsbok 1930 not. S 175) hade vid omröstning över ett förslag 12 röster avgetts för bifall och 12 röster för avslag. För avslag röstade därvid vice ordföranden, medan ordföranden nedlade sin röst. Innan omröstningen förklarades avslutad, överlämnade ordföranden åt vice ordföranden att leda förhandlingarna, varefter med dennes utslagsröst förslaget förklarades avslaget. Ordföranden befann sig hela tiden inne i lokalen. Anförda besvär lämnades utan bifall. — Även ett annat fall rörande paria vota må här antecknas (se Regeringsrättens Årsbok 1958 ref. 11). Ordföranden hade nedlagt sin röst, medan vice ordföranden röstat för bifall. I protokollet antecknades, att till följd härav den mening blev fullmäktiges beslut, som biträdades av vice ordföranden. Beslutet överklagades. Regeringsrätten fann, att beslutet icke tillkommit i laga ordning, eftersom det ankommit på ordföranden — oavsett att han under omröstningen förklarat sig avstå från att rösta — att tillkännage vilken mening han biträdde.

Motionerna

Motionärerna anser, att motsvarande bestämmelser bör införas i kommunallagarna som gäller för riksdagens talmän. Ordförande i kommunal församling bör således ej under pågående överläggning kunna överlämna ordförandeskapet till vice ordföranden och därefter delta i debatten. Ett sådant förfarande skulle enligt motionärernas mening kunna rubba ordförandens anseende som opartisk förhandlingsledare.

Utskottet

Enligt § 51 riksdagsordningen äger den som utövar talmanskap inte delta i kammarens överläggning. Av samma stadgande lär också framgå, att talman inte äger lämna sin plats åt vice talman utan att förfall föreligger, dvs. han är förhindrad att delta i kammardebatterna även då han

inte utövar talmanskapet. Motsvarande bestämmelser saknas för ordförande i kommunala församlingar. Dessa torde därmed enligt utskottets uppfattning inte vara ålagda sådana inskränkningar i handlingsfriheten, som gäller för riksdagens talmän.

De skillnader, som föreligger mellan riksdagens kamrar och de kommunala församlingarna i fråga om uppgifter, medlemsantal, sammansättning etc., bör enligt utskottets mening föranleda, att samma regler inte införs för en kommunal ordförande som för talmännen i de hänseenden, som avses i motionerna.

På grund av det anförda hemställer utskottet,

att motionerna I: 149 och II: 200 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 mars 1966

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Georg Pettersson, Damström, fru Segerstedt Wiberg, herr Erik Olsson, fröken Stenberg, herrar Palm, Harald Pettersson*, Sten Andersson*, Tistad* och Svenungsson;

från a n d r a kammaren: herrar Henningsson, Magnusson i Tumhult*, fru Thunvall, herrar Larsson i Luttra, Westberg, Andersson i Storfors, Keijer, Nilsson i Kristianstad, Martinsson* och Boo.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.